

Źródło: EU Citizenship Report 2013, strona tytułowa

Poznaj prawa i możliwości jakie gwarantuje Tobie obywatelstwo UE

W Unii Europejskiej żyje 500 mln ludzi. Mamy prawo mieszkać, pracować, podróżować, robić zakupy w całej Europie. Każdego roku ponad miliard razy przekraczamy granice państw a 12 mln z nas mieszka w innym kraju Unii Europejskiej. Czasem jednak napotykamy na przeszkody utrudniające swobodne przemieszczanie się po Europie. Unia Europejska dokłada starań, aby każdy miał takie same prawa w codziennych sytuacjach¹.

W 20 lat po ustanowieniu obywatelstwa UE Europejczycy są całkowicie świadomi istnienia swoich praw, ale nie zawsze wiedzą, co one obejmują. Wynika tak z najnowszego badania Eurobarometru (luty 2013): 81% respondentów wie, że obok własnej narodowości ma obywatelstwo UE. Jednak zaledwie 36% uważa się za dobrze poinformowanych na temat tego, z czym wiąże się obywatelstwo Unii. Europejczycy najlepiej znają prawo do swobodnego przemieszczania się (88%) oraz do składania petycji do instytucji unijnych (89%). Dalej - do niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową (82%), do ochrony konsularnej (79%) oraz do uczestnictwa w inicjatywie obywatelskiej (73%). Ponad jedna trzecia respondentów (36%) uważała, że jest dobrze poinformowana na temat tych praw, co stanowi wzrost o 5 punktów procentowych w stosunku do 2007 r. Zaledwie 24% uznaje jednak, że ma odpowiednią wiedzę na temat tego, co robić, kiedy przysługujące im prawa nie są respektowane².

¹ Ochrona Twoich praw: w kraju, za granicą i w Internecie

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=KxK804Q_PyU

² Obywatelstwo Unii: większa świadomość społeczna, jednak obywatele chcą znać swoje prawa jeszcze lepiej, IP/13/119

Reasumując, prawami jakie w pierwszej kolejności wymienia się opisując możliwości, które daje unijne obywatelstwo są:

- swoboda przemieszczania się, w tym także prawo do podejmowania pracy i studiowania w innym państwie UE;
- czynne i bierne prawo wyborcze w wyborach samorządowych w państwie zamieszkania;
- czynne i bierne prawo wyborcze w wyborach do PE w państwie zamieszkania;
- prawo do opieki dyplomatycznej i konsularnej w państwie trzecim w sytuacji, gdy w danym kraju nie ma przedstawicielstwa jednego z krajów członkowskich;
- prawo inicjatywy obywatelskiej;
- prawo do informacji - prawo do zwracania się na piśmie, w językach urzędowych, do unijnych instytucji, organów oraz prawo otrzymywania odpowiedzi w tym samym języku;
- prawo petycji do PE;
- prawo skargi do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich;
- skarga do Komisji Europejskiej na naruszenie prawa wspólnotowego przez państwo członkowskie³.

Wszystkie prawa przysługujące obywatelom UE opisane są szczegółowo w biuletynach Europe Direct - Poznań:

- 01/2013 - Europejski Rok Obywateli
- 09/2012 - Obywatelstwo w UE
- 04/2012 - Europejska Inicjatywa Obywatelska
- 11/2012 - Ochrona konsumentów w UE
- 04/2012 - Europejska Inicjatywa Obywatelska
- 05/2011 - Traktat z Lizbony – perspektywa obywateli Unii Europejskiej

Biuletyny do pobrania ze strony internetowej <http://www.europe-direct.poznan.pl> w zakładce „Biuletyny”.

Jednak istnieje jeszcze wiele praw, które wynikają z obywatelstwa europejskiego, z których obywatele nie zawsze zdają sobie sprawę. Często są to nowe regulacje prawne, których osoby nie zainteresowane tematyką unijną mogły przeoczyć. Europejski Rok Obywateli jest okazją do wyjaśnienia tych praw i zadbania o to, by obywatele byli ich świadomi i nie mieli trudności z korzystaniem z nich.

Niektóre prawa obywatela UE nie wynikają wprost zapisów traktatowych - są wynikiem korzystania z już istniejących praw. Dotyczy to m.in. przepisów związanych z ochroną

³ Dokładnie opisane w Biuletynach ED na <http://www.europe-direct.poznan.pl>

konsumentów, walką o równouprawnienie kobiet, ochroną praw pasażerów w UE, walką o zmniejszenie biurokracji, ułatwieniem w dostępie do usług świadczonych na jednolitych europejskim rynku czy ochrony pracowników transgranicznych.

Prawodawstwo w tych obszarach cały czas jest rozwijane. I tak na przykład:

- 75 mln Europejczyków rocznie pada ofiarom przestępstwa. Mają oni prawo do wsparcia i ochrony oraz dostęp do sprawiedliwości w każdym kraju UE.
- Co roku 8 mln Europejczyków jest oskarżonych bądź podejrzanych o popełnienie przestępstwa. Aby zagwarantować uczciwość procesu mają oni prawo do informacji, tłumaczenia pisemnego i ustnego, dostęp do adwokata, oraz kontaktu z rodziną i konsulatem.
- Coraz więcej jest również mieszanych małżeństw, obecnie około 16 mln. Unia Europejska pracuje nad uproszczeniem zasad kwestii majątku wspólnego i umożliwiających parom wybór prawa krajowego mającego zastosowanie w razie rozwodu.
- 90 mln Europejczyków którzy co roku wyjeżdżają poza granice Unii Europejskiej i 30 mln Europejczyków mieszka poza UE. Jeśli w danym miejscu nie ma właściwej ambasady, w razie zgubienia paszportu czy zachorowania, można uzyskać pomoc dowolnej ambasady dowolnego kraju Unii Europejskiej.
- W Europie pracuje 97 mln kobiet. Zarabiają one około 17% mniej niż mężczyźni i zajmują zaledwie 12% miejsc w zarządach spółek. W ich imieniu Unia Europejska dąży do równości płac i równej mocy decyzyjnej.
- 1/6 Europejczyków to osoby niepełnosprawne. Niepełnosprawni powinni mieć równy dostęp do towarów, usług i technologii w każdej dziedzinie życia.
- Dzięki wspólnemu rynkowi konsumenci mogą robić zakupy w całej Europie. Jednak teraz tylko 8% z nas robi zakupy przez Internet w innych krajach europejskich. Nowe unijne zasady dadzą osobom kupującym przez Internet możliwość wyboru europejskiej umowy sprzedaży. W ten sposób łatwiej będzie chronić prawa kupujących na przykład w przypadku zwrotu towaru.
- Nasze dane osobowe także będą chronione. 70% obywateli UE obawia się że ich dane osobowe mogą zostać niewłaściwie wykorzystane. Dlatego Unia Europejska pracuje nad zapewnieniem obywatelom większych praw dotyczących dostępu do danych, ich zmiany lub usunięcia⁴.

Powyższe prawa są wynikiem postępu prac Komisji. Gdy w 2010 r. KE przyjęła pierwsze sprawozdanie na temat obywatelstwa UE, wymieniła w nim 25 konkretnych działań mających zaradzić problemom napotykanym przez obywateli UE podczas wykonywania swoich praw.

⁴ Ochrona Twoich praw: w kraju, za granicą i w Internecie

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=KxK804Q_PyU

**Punkt Informacji Europejskiej
EUROPE DIRECT - POZNAŃ**

Z dotychczasowymi postępami można się bliżej zapoznać na stronie:
http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/reading/factsheets/index_en.htm.

Sprawozdanie z 2013 r. na temat obywatelstwa UE przedstawia 12 konkretnych sposobów pomocy Europejczykom w lepszym wykorzystaniu ich praw obywatelskich, od szukania pracy w innym państwie UE po zapewnienie większego udziału w demokratycznym życiu Unii. Kluczowe propozycje dotyczą ułatwiania obywatelom pracy i szkolenia się w innym państwie UE, ograniczania nadmiernej biurokracji dla obywateli UE pracujących i podróżujących w UE oraz zniesienia przeszkód przy dokonywaniu zakupów za granicą. W trwającym Europejskim Roku Obywateli sprawozdanie na temat obywatelstwa UE jest odpowiedzią na liczne sygnały ze strony obywateli UE, którzy donoszą o problemach, jakich doświadczają podczas podróży, przeprowadzki lub dokonywaniu zakupów w innym państwie UE.

Sprawozdanie z 2013 r. na temat obywatelstwa UE ogłasza nowe działania w sześciu dziedzinach, których celem jest wzmocnienie praw obywateli UE:

1. Usuwanie przeszkód dla pracowników, studentów i stażystów w UE

Poprzez rozważenie przedłużenia prawa osób poszukujących pracy do otrzymywania zasiłków dla bezrobotnych od swojego państwa w okresie poszukiwania pracy w innym państwie członkowskim powyżej aktualnie obowiązującego okresu trzech miesięcy, w celu zwiększenia mobilności pracowników oraz poprzez ustalenie ram jakości dla staży, określających prawa i obowiązki stron, tak by zapewnić, że staże nie będą wykorzystywane jako forma „nieodpłatnej pracy”.

2. Zmniejszenie formalności administracyjnych w państwach członkowskich

Poprzez ułatwienie uznawania dokumentów tożsamości i dokumentów pobytowych, gdy obywatele podróżują lub muszą potwierdzić swoją tożsamość w innym państwie UE, między innymi dzięki nieobowiązkowym jednolitym dokumentom europejskim, którymi obywatele mogliby posługiwać się we wszystkich państwach UE oraz poprzez ułatwienie uznawania świadectw przydatności do ruchu drogowego pojazdów w całej UE.

3. Ochrona najsłabszych w UE

Poprzez stworzenie karty inwalidzkiej UE uznawanej wzajemnie przez państwa UE, tak by 80 milionów osób niepełnosprawnych korzystających z prawa do przemieszczania się mogło także korzystać z przywilejów zagwarantowanych przez krajowe karty (np. dostęp do transportu, turystyki, kultury i wypoczynku) oraz poprzez propozycję szeregu ustaw mających na celu wzmocnienie praw procesowych obywateli, w szczególności dzieci i najsłabszych grup obywateli, w sytuacji gdy są podejrzani lub oskarżeni o popełnienie przestępstwa.

4. Zniesienie przeszkód podczas dokonywania zakupów w UE

Poprzez ulepszenie zasad w zakresie rozwiązywania sporów transgranicznych dotyczących zakupów przez internet lub w innym kraju UE opiewających na niewielką kwotę (europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń może umożliwić konsumentom szybki zwrot pieniędzy) oraz poprzez pracę nad internetowym narzędziem zapewniającym większą przejrzystość przy zakupie produktów cyfrowych oraz umożliwiającym obywatelom porównywanie ofert z różnych państw.

5. Promowanie dostępności ukierunkowanych i przystępnych informacji na temat UE

Poprzez udostępnienie lokalnej administracji narzędzi do e-szkoleń oraz zapewnienie obywatelom przejrzystych informacji objaśniających, do kogo mogą zwrócić się w celu rozwiązania problemów.

6. Zwiększanie udziału obywateli w procesie demokratycznym

Poprzez pracę nad możliwościami utrzymania przez obywateli UE prawa do głosowania w krajowych wyborach w ich państwach pochodzenia. Odbieranie przez niektóre państwa członkowskie prawa do głosowania obywatelom, którzy całkowicie przeprowadzili się do innego państwa UE jest równoznaczne z karaniem obywateli za korzystanie z przysługującego im prawa do swobodnego przemieszczania się⁵.

Sprawozdanie na temat obywatelstwa UE jest centralnym elementem Europejskiego Roku Obywateli (2013), a także stanowi bilans postępów od czasu pierwszego sprawozdania na temat obywatelstwa UE z 2010 r.

Inicjatywa ta zbiega się z przyjęciem przez Komisję ostatniego sprawozdania na temat stosowania Karty praw podstawowych UE, uwzględniającej prawa obywateli, między innymi prawo do ochrony danych osobowych. Inicjatywie Komisji towarzyszy także sprawozdanie dotyczące postępów dokonanych w kierunku skutecznego obywatelstwa UE, stanowiące zapis osiągnięć w zakresie egzekwowania praw obywateli UE, takich jak swobodne przemieszczanie się, prawa polityczne, ochrona konsularna oraz zwalczanie dyskryminacji ze względu na przynależność państwową.

Źródła informacji o prawach i możliwościach jakie gwarantuje obywatelstwo UE

- Portal „Twoja Europa”
http://europa.eu/youreurope/citizens/index_pl.htm

⁵ Komisja proponuje 12 nowych działań na rzecz wzmocnienia praw obywateli, IP/13/410 oraz EU Citizenship Report 2013

**Punkt Informacji Europejskiej
EUROPE DIRECT - POZNAŃ**

Serwis Twoja Europa dostarcza szczegółowych informacji i praktycznych wskazówek w kwestii praw, jakie przysługują Państwu z racji zamieszkiwania, wykonywania pracy, podróżowania lub prowadzenia działalności gospodarczej w państwie członkowskim UE innym niż kraj ojczysty.

- Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich
<http://www.ombudsman.europa.eu/pl/home.faces>

Rzecznik stoi na straży przestrzegania praw obywateli UE, przyjmuje skargi obywateli na działalność organów UE i reprezentuje interesy obywateli w instytucjach europejskich.

- PLOTEUS
<http://ec.europa.eu/ploteus/home.jsp?language=pl>

PLOTEUS to Portal o Możliwościach Kształcenia w Europie. Znajdują się na nim informacje dotyczące m.in. systemów edukacyjnych w poszczególnych krajach, wymian i stypendiów, czy informacji przydatnych przy przeprowadzce do innego kraju.

- Komisja Europejska/ Sprawiedliwość
http://ec.europa.eu/justice/citizen/index_pl.htm

KE odpowiada za przestrzeganie prawa UE przez państwa członkowskie. Na stronie znajdują się informacje na temat obywatelstwa Unii Europejskiej i wszelkich praw związanych z jego posiadaniem a także możliwości związane ze składaniem skargi do Komisji.

- SOLVIT
http://ec.europa.eu/solvit/site/index_pl.htm

SOLVIT zajmuje się problemami o wymiarze transgranicznym, zaistniałymi między obywatelami lub przedsiębiorstwami z jednej strony a krajowymi władzami publicznymi z drugiej.

- Oficjalny portal o Unii Europejskiej / Życie i praca w UE
http://europa.eu/eu-life/index_pl.htm

Informacje i porady nt praw obywatela, pracy i studiów zagranicą, dostępu do opieki zdrowotnej i praw konsumenta.

- Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

Trybunał rozpatruje sprawy wnoszone przez osoby fizyczne, przedsiębiorstwa lub organizacje, które uważają, że ich prawa zostały naruszone przez instytucje UE. Na stronie znajdują Państwo informacje o rodzajach spraw, sposobach ich rozstrzygnięcia a także informacje kontaktowe.

- Europejski Trybunał Praw Człowieka
http://www.echr.coe.int/ECHR/Homepage_En/

Orzeka w sprawach praw człowieka zapisanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i protokołach dodatkowych do niej. Skargi mogą dotyczyć m.in. opieszałości funkcjonowania sądów.

- Komisja Petycji Parlamentu Europejskiego
<http://www.europarl.europa.eu/committees/pl/peti/home.html>

**Punkt Informacji Europejskiej
EUROPE DIRECT - POZNAŃ**

Parlament Europejski rozpatruje petycje, które mogą być składane przez każdego obywatela Unii i dotyczą spraw wchodzących w zakres działalności UE, np. kwestii zw. z środowiskiem naturalnym.

- Europejski Inspektor Ochrony Danych
<http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS?lang=pl>

Do zadań EIOD należy ochrona danych osobowych i prywatności oraz propagowanie dobrych praktyk w instytucjach i organach UE.

- Europejskie Centra Konsumentckie
<http://konsument.gov.pl/>

Istnieją w każdym z 27 państw UE oraz w Islandii i Norwegii. Zapewniają konsumentom prawne i praktyczne doradztwo w sprawach dotyczących transgranicznych zakupów i usług na rynku wewnętrznym.

- Europejska Inicjatywa Obywatelska
<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=pl>

Europejska inicjatywa obywatelska umożliwi milionowi obywateli UE bezpośrednie uczestnictwo w kształtowaniu polityki UE poprzez zwrócenie się do Komisji Europejskiej o przedłożenie wniosku legislacyjnego. Strona zawiera informacje na temat inicjatyw oraz wyjaśnia zasady ich organizowania.

Inne unijne, przydatne strony internetowe:

- Portal Mobilności Zawodowej EURES
<http://www.eures.praca.gov.pl/>
- Europejska Sieć Przedsiębiorczości EEN
http://portal.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/index_pl.htm
- Program Erasmus dla przedsiębiorców
<http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>
- Świadczenie usług przez przedsiębiorców
http://ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm

- Inicjatywa EUROPASS
<http://europass.frse.org.pl/>
- Karta praw podstawowych
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_discrimination/l33501_pl.htm
- Prawa pasażera w UE
<http://ec.europa.eu/transport/passenger-rights/pl/index.html>
- Zabezpieczenie społeczne w UE (opieka zdrowotna, świadczenia społeczne)
<http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=pl>
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=858&langId=pl>
- Regulowane zawody i uznawanie kwalifikacji.

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?fuseaction=profession.home

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/abroad/qualifications-for-employment/index_pl.htm

Pozostałe:

- Rzecznik Praw Obywatelskich w Polsce
<http://www.rpo.gov.pl/>
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
<http://www.uokik.gov.pl/>
- Pełnomocnik Rządu do spraw równego traktowania
<http://rownetraktowanie.gov.pl> ⁶

Więcej informacji - strona Europejskiego Roku Praw Obywateli 2013

<http://europa.eu/citizens-2013/pl/home>

Zawiera zestaw najważniejszych informacji dotyczących praw obywateli UE.

Weź udziału w dialogu

Debata na temat przyszłości Europy, nabiera tempa. Komisja Europejska zamierza dotrzeć do obywateli odwiedzając miasta w całej Europie i prosząc ich bezpośrednio o wyrażenie swoich poglądów. Już 12.07.2013 r. Komisarz Viviane Reding spotka się z mieszkańcami Polski w Warszawie.

Przygotował:

Punkt Informacji Europejskiej

Europe Direct – Poznań

przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań

tel. 61 8521670

e-mail: europa-direct.poznan@irpoznan.com.pl, www.europa-direct.poznan.pl

Projekt współfinansowany ze środków Komisji Europejskiej

⁶ Przygotowano na podstawie publikacji własnej Punktu Informacji Europejskiej Europe Direct – Poznań „Europejski Rok Praw Obywateli 2013 - przydatne linki”